

Nej, mindre jobb nu!

Christer Sanne tycker att Anna Thoursie missar det viktiga när hon säger kortare arbetstid i Arena (3/07).

Inte nu. Inte nu. Inte nu.

Så har socialdemokratin låtit i tjugotio år om kortare arbetstid, en gång arbetarrörelsens hjärtefråga. Nu senast Anna Thoursie i Arena.

Först ut var en annan kvinna, den unga riksdagsledamoten Mona Sahlin som 1989 ställde upp på att göra de svenska kvinnorna besvikna. De drev kravet sedan LO lagt av efter att ha uppnått samma arbetstidsvillkor som tjänstemännen. Enkäten hon lät göra visade att de flesta föredrog kortare arbetstid men Sahlin menade då – för 18 år sedan – att vi inte hade råd.

"Inte nu" – på tjugotio år till! – säger nu Thoursie. Även hon vill värna om "välfärden" och hon varnar för den demografiska utvecklingen.

Men att jobba mer ger inte mer välfärdstjänster, som vård-skola-omsorg. Tjänstedilemmat innebär att man bara jagar sin egen svans eftersom kostnaden för sådana tjänster stiger i takt med tillväxten. Om inte skatterna får stiga hjälper bara en ökad privat konsumtion. Men vem kan i dag försvara en ökad konsumtion inför hotet om en skenande global uppvärmning och en döende Östersjö? Vi har redan slagit i det ekologiska taket för materiell produktion

och behöver anpassa oss till det.

Därför bör vi lyssna på J M Keynes. Han skrev på 1930-talet en uppmärksam essä om hur ökad effektivitet skulle lösa "produktionsproblemet". Hans barnbarn, spådde han, skulle kunna nöja sig med några timmars arbete för att klara sina behov. Vi som kunde vara dessa barnbarn har i stället tredubblat vår konsumtion på femtio år men jobbar fortfarande åtta timmar om dagen. Bara halva produktivitetsoökningen sedan 1980-talet hade räckt för en ledig dag till i veckan. Och ändå hälften kvar till ökad privat eller offentlig konsumtion.

Först var kortare arbetstid självklart som högre livskvalitet (och det gäller väl fortfarande?). Sedan krävde de dubbelarbetande kvinnorna bättre villkor. Nu kräver de ekologiska ramarna att vi visar återhållsamhet. För våra barnbarns skull.

Ändå kan LO-ekonomerna utbrista att "Vi måste skärpa kraven på att folk ska arbeta mer", även de av omsorg om "välfärden" (DN 6/2 07). Men Långtidsutredningen 2003-4 förutser 55 procent mer privat konsumtion men bara 12 procent mer offentlig till år 2020. Att tillskottet av offentliga tjänster blir så litet beror på att man

antar oförändrad skatt. Inte mycket till vård-skola-omsorg men desto mer av pryglar. LU bäddar för en ekologisk och social katastrof.

Visst kan välfärd också vara konsumtion men alla enkäter visar att de flesta föredrar mer fritid framför högre lön. Naturligt nog, vi var knappast fattiga på 1980-talet och "lyckoforskningen" visar att den ökade konsumtionen inte gjort oss lyckligare. Ändå hävdar LU att en (11) timme mindre arbete i veckan är rimligt. På tjugotio år. Tillväxten kan inte heller försvaras med att en större kaka kan minska inkomstklyftorna för det gör den inte, varken med borgerliga eller socialdemokrater vid rodet.

Klimatfrågan kunde bli en synvända för att byta ut "inte nu" mot "just nu" i en vitaliserad framtidsdebatt. Nu när alla viktiga materiella behov kan tillgodoses med en rimlig fördelningsspolitik. Nu när den enda långsiktiga lösningen för jobb för alla är att var och en jobbar mindre. Som Keynes sade. Visst, han bortsåg från välfärdstjänsternas särart och de demografiska trenderna kan inte viftas bort. Men

konsumtionsökningen och miljöhoten är mycket mer akuta problem.

Jag förstår också att många i förstone kan invända mot att se arbetet som miljöförstörande – särskilt det egna arbetet. Det är lättare att se hur man själv överkonsumerar. En väg ur det är att växla ner i arbete och inkomst för mer fri tid. Just vad svenskarna säger sig vilja men etablissemangen nonchalerar. Allt arbete är inte heller lika belastande; vård-skola-omsorg är beskedliga sektorer ur ett miljöperspektiv. Där är kruxet snarare oviljan att diskutera skattekraven.

En hållbar utveckling kräver även andra, svåra omställningar. Effektiva styrmedel för en kolfri ekonomi kan komma att vända upp och ner på priser, levnadsvanor och offentliga finanser. Staten måste ta från de nedsmutsande och ge till de fattiga; miljö- och fördelningsspolitik i ett. Vi behöver diskutera företagets roll och ansvar och hur naturens och samhällets allmänningar ska hanteras. Var är debatten om alla dessa nya frågor som gäller våra barnbarns framtid, frågor som verkligen engagerar människor i dag? «

CHRISTER SANNE är samhällsforskare. Tidigare i år kom hans bok **KEYNES BARNBARN** (Formas) om bland annat arbetstidsfrågan.

Anna Thourse svarar:

Christer Sanne undviker mitt huvudargument: Att med tanke på den demografiska utvecklingen under de närmaste 20-25 åren utgör generella arbetslöshetsförkortningar riskfyllda projekt för att försöka öka välfärden. Och detta gäller särskilt om vi vill att löner inom vård och omsorg inte ska sacka efter övriga löner.

Sanne förefaller driva tesen att arbete är miljöförstörande. Jag delar inte denna uppfattning. Däremot är viss produktion och viss konsumtion mil-

jöförstörande. Det kommer vi inte tillrätta med genom att arbeta mindre. Stora investeringar i miljövänliga produktionsätt behövs. För att dessa ska komma till stånd kommer snarare fler arbetade timmar, inte färre, att krävas.

Artikeln innehåller sakfel. Sanne skriver "att jobba mer ger inte mer välfärdstjänster ... Om inte skatterna får stiga hjälper bara ökad konsumtion." Men de två största skatteinkomstkällorna, som utgör 60 procent av totala skatteinkomster, är kommunalskatt och sociala avgifter, alltså skatter på

arbetade timmar. Alla som jobbar är med och betalar dessa. (Värnskatten för högavlönade är ytterst marginell i detta sammanhang, den står för mindre än tre procent.) Först på tredje plats kommer moms, alltså skatt på konsumtion, som utgör cirka en fjärdedel.

Det innebär att den absolut viktigaste finansieringskällan för välfärdstjänster är ... just det, ett högt antal arbetade timmar. Inte höjda skatter, inte ökad konsumtion.

Sanne skriver vidare att "den enda

långsiktiga lösningen för jobb för alla är att var och en jobbar mindre".

Sanne tror tydligen att mängden arbete i en ekonomi är någonting konstant som man ska fördela på bästa möjliga sätt. Men vi kan lätt se att antalet arbetade timmar i Sverige varierat väldigt beroende på konjunkturläge och den ekonomiska politik som bedrivits. Idén om att det finns viss mängd förvärvsarbete, som alltså inte kan påverkas av ekonomisk-politiska beslut, förefaller sakna verklighetsförankring. «